

ravnateljstva je bil prvotno nemški, ko je c. kr. okrajni šolski svet nemško pisal. Pozneje pa se je lotila ta šolska gosposka slovenskega uradovanja; zato je tudi meščanska šola slovenski uradovala, dokler ni okrajni šolski svet se zopet bolj nemščine poprijel in sicer nasproti meščanski šoli tako energično, da je grozil z disciplinarno kaznijo, ako bi se nemščina od strani ravnateljstva in učiteljstva ne sprejela za službeni jezik. Ko se je slušalo, se je bil vihar polegel.

Do hujših konfliktov je pa prišlo, ko se je začelo razpravljati o tem, ali velja učni in šolski red (od 20. vel. srpana 1870) tudi za meščansko šolo.

To je bilo sicer ministrstvo kmalu dognalo (z odloki l. 1875. in l. 1879.) in tudi c. kr. okrajni šolski svet v Krškem z odlokom z dne 15. kimavca 1879 št. 498. S tem bi človek sodil, da je bilo rešeno tudi vprašanje, da je meščanska šola enako splošni ljudski šoli podložna krajnemu šolskemu svetu in da je vsled tega meščansko-šolski ravnatelj pravi ud te korporacije, dočim ima nadučitelj le posvetovalni glas.

Tako je tudi razsodil c. kr. okrajni šolski svet v Krškem z dne 8. mal. srpana 1887 št. 604. Tako je veljalo nekaj let. Ko se je pa leta 1898. konstituiral novi krajni šolski svet, je bil vsled razpisa istega c. kr. okrajnega šolskega sveta pozvan kot pravi ud nadučitelj, dočim je bil ravnatelj čisto prezrt. Vsled pritožbe je bil slednji odlok potrjen in prvotni odlok razveljavljen od c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 13. sušca 1898 št. 332. Zoper ta odlok je šel rekurz na naučno ministrstvo, ki mu je ugodilo in pripoznalo obema voditeljema glas v krajnem šolskem svetu, ravnatelju celi glas, nadučitelju posvetovalni. Zoper razsodbo ministrstva se je pritožil nadučitelj pri upravnem sodišču, ki je o tem razpravljalo 13. kimavca t. l. in zavrnilo pritožbo.

Poudarjalo je na podlagi zakonov, da sta obe šoli javni ljudski šoli. Vse javne ljudske šole (razen učiteljskih in c. kr. vadic) v Avstriji so pa v prvi vrsti podložne krajnemu šolskemu svetu, četudi so v Krškem na podlagi posebnih zakonov temu slednjemu za vzdržavanje meščanske šole ni brigati. Da je pa krška meščanska šola javna, to je jasno, ker je ne vzdržuje privatnik, marveč okrajni šolski fond, v katerega doprinaša s privolitvijo občin ves šolski okraj.

Ali niso to „zanimive“ razsodbe? Zakaj jih imenujemo pa „žalostno-zanimive“? Le poslušajte!

Ker je bila meščanska šola pred akutno nastalim konfliktom podložna krajnemu šolskemu svetu, je dobil njen ravnatelj včasih kakšen dopust (do 3 dni) od te korporacije, kakor je bilo to zakonito in ukazano n. pr. z odloki 24. vel. travna št. 809 (deželni šolski svet) in 16. rožnika 1889 št. 642 (okrajni šolski svet). Tega pa c. kr. okrajni šolski svet in c. kr. deželni šolski svet nista vedela ali pa nista vedeti hotela in ker sta menila, da je meščanska šola s svojim ravnateljem vred direktno podložna c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, je dobil ravnatelj radi pripoznavanja pravice krajnega šolskega sveta disciplinarno kazen, zoper katero se je brezuspešno na ministrstvo pritožil. — Kmalu potem je pa ministrstvo reklo: Ravnatelj je ud krajnega šolskega sveta. Ta se je zdaj zanj potegnil in prosil potem c. kr. okrajnega šolskega sveta, da bi mu c. kr. deželni šolski svet kazen izbrisal. C. kr. okrajni šolski svet pa vrne prošnjo kar „brevi manu“, rekoč: To ne sodi v tvoje področje. Krajni šolski svet se pritoži na c. kr. deželni šolski svet, ki je

ravno tako odgovoril. Prvi pa ni miroval in pritožil se je na ministrstvo, kjer še leži prošnja in rekurz, ki poudarja, da je meščanska šola njemu podložna, da je ravnatelj nedolžen in da on po obstoječih zakonih sme zanj prositi. Kako bode torej zdaj ministrstvo v isti stvari znova sodilo, to smo radovedni. Drugače se sodba menda ne more izreči, kakor jo je izreklo upravno sodišče.

Poziv.

Pedagogičsko društvo v Krškem je prišlo do prepričanja, da je treba slovenskemu učiteljstvu poleg zbirke šolskih in učiteljskih zakonov še navodila, kako naj učitelj(ica) brani svoje, po šolskih zakonih utemeljene pravice, kako naj ravna, da se mu te pravice ne bodo kratile, in da ne bode krivice trpel niti on, niti šola. V ta namen namerava „Pedagogičsko društvo“ v Krškem izdati v teku bodočega leta z lastnimi sredstvi ali s pomočjo slovenskega šolskega lista pod naslovom „Učiteljski pravnik“ tako navodilo, čegar poglavitna vsebina bodo v prvi vrsti po zakonih posnete učiteljske pravice. Toda zakonske zbirke, katere imajo učitelji v rokah, ne obsegajo vsega, kar sodi v tako navodilo. Veliko je še nepriobčenih in neizbranih ukazov, naredeb, razpisov in odlokov raznih šolskih oblastev, naučnega ministrstva in upravnega sodišča, zlasti takih, kateri so bili izdani v posameznih prepirnih slučajih. Za nameravano navodilo bode pa treba nabrati vse polno takega gradiva, katero pa podpisanemu odboru ni na razpolaganje. Radi tega s tem uljudno prosi slovensko učiteljstvo, da mu da take v posameznih slučajih izdane odloke na vporabo, oziroma da ga na take odloke opozori; zakaj odbor namerava izdati priročno navodilo, katero ne bi bilo same teoretiške, marveč tudi praktične vrednosti.

V Krškem, 26. vinotoka 1899.

Odbor.

Naši dopisi.

Iz Gorij. (Klerikalne sirovosti). Naš nadučitelj je v znak hvaležnosti za svoje delovanje in svoj trud pri tukajšnjem bralnem društvu, pri kmetijski podružnici, pri gasilnem društvu in pri posojilnici — prejel naslednje sirovo pismo, ki je živa priča, koliko omike imajo nekateri vodje tukajšnjega konsumnega društva.

Pismo — s podpisom „več občanov“ — se glasi:

„V četrtek 26. t. m. pri volitvi kmetijske družbe ste prvič pokazali javno svoje liberalno prepričanje — pokazali pred toliko in toliko ljudmi, da ste naš nasprotnik, nasprotnik kmetov, od katerega žuljev živite. Tudi Vi ste ponižni, a odločni služabnik liberalne misli. No, ni čuda, ker tako zvesto prebirate „Slov. Narod“. Prašamo Vas le, po kaj ste šli v Ljubljano? Mar bi ne bili brez Vas zvonili? Ali ste morebiti mislili, da bote s tem Gorjance ogrdili. O nikakor ne. Vi ste volili po svojem liberalnem (ali vseh šomaštrov) prepričanju. Mar bi bili ostali doma za pečjo in pse futrali! Pri Gorjancih ste jo daleč zavozili. Kar smo še imeli učiteljev, vsak nam je pomagal in za naše koristi skrbel. Vi ste prvi, ki ste zoper nas. Sramota, pfuj za enega izobraženega kmetskega učitelja, ki od kmetskih žuljev živi, pa dela zoper nas in voli zoper nas. Sedaj nam je tudi jasno, zakaj ste odstopili iz odbora pri zadruzi. Vaše liberalno prepričanje Vam ni pustilo med kmeti ostati. Morebiti Vas pri bralnem društvu tudi vodi Vaša liberalnost, da tako spolnujete svoje

predsedniške dolžnosti, da bi jih vsak rovtarski pastir bolje kot Vi. Toda bodite še do prvega občnega zбора, potem če ne pojedete z lepa, Vas bomo pa z grda spravili raz predsedniški stol. Do zdaj smo mislili, da imamo v Gorjah učitelja, ki je ves vnet za nas kmete, za naše koristi in pravice, ali kako grozno smo se zmotili. Sram naj Vas bo! Pfuj!*)

Iz tega pisma je razvidno, da tisto sirovo pisanje zoper učitelje v „Slovenca“ in „Domoljubu“ že rodi svoje sadove. To je odgoja na katoliški podlagi.

Z Goriškega. Na zadnjem zborovanju učiteljskega društva za goriški okraj se je pri predlogu, naj bi se g. Medvešek imenoval častnim članom društva, oddaljilo toliko društvenikov, da zbor ni bil več sklepčen. To postopanje je bilo žaljivo za predlagatelja in njegove somišljenike, pa tudi za g. Medveška, ki je največ pripomogel, da se je veljava učiteljstva dvignila in je učiteljstvo stopilo na organizovano delo. Tovarishi nas niso hoteli poslušati med štirimi stenami; zato smo prisiljeni razpravljati to zadevo v stanovskem listu.

Predlog zastran imenovanja častnim članom je izšel iz onega kroga, ki je že večkrat stopil v boj za skupne stanovske interese ter zaradi tega marsikaj pretrpel; iz kroga, ki je pogumno in vztrajno delal ter dvignil stanovski ugled — Učitelji, ki so v najhujšem boju stali tovarišem na čelu, gotovo zaslužijo vsaj toliko obzira od strani tovarišev, da bi jim ti ne obrnili brž hrbta, kadar mislijo, da se z njimi ne morejo strijati, ampak da bi ostali, poslušali, govorili in glasovali. Kaj bi bilo napačnega, če bi imenovali častnim članom moža, ki je za učiteljstvo toliko deloval, da več ni mogoče nobenemu učitelju na Goriškem! — Stan, ki ne zna ceniti svojih velikih mož, jih ni vreden. — Očitalo se je gosp. Medvešku, da bi se bil pustil vpreči v klerikalni voz ter vsled tega ne bil vreden posebnega pripoznanja za njegovo delovanje. To očitanje je krivično. Bi li bilo boljše, ako bi bil g. Medvešek stopil k oni stranki, ki je vse storila, da bi naš ugled in naše interese potlačila? Goriški učitelji v sedanjih razmerah ne moremo imeti svojega političnega lista. „Soče“ se nismo mogli več držati. Ostalo nam ni drugega, nego priskočiti na pomoč tja, odkoder se smemo pomoči nadejati in se je nam tudi s poštenim namenom obljubila. Mi ne smemo pozabiti, da ne uplivajo samo gg. poslanci na g. Medveška, ampak tudi on na nje. Čemu taka nezaupnost do tovariša, ki je postavil v nevarnost svojo eksistenco za naše interese! Hočete li biti podobni Izraelcem, katere je bil Mojzes izpeljal iz Egipta, a se ni upal z njimi v obljubljeni deželo, ker so se bili preveč privadili suženstva ter so samo eno posebno dobro znali: vedno godrnati. Če boste tako delali, ostanejo vaše kosti v puščavi in še le vaši otroci doženejo, kar nam vsem že sedaj tiče. — Tovarishi, ki so se za vas borili, so morali skrbno paziti, da so bili vestni in natančni v šoli, neomadeževani v družini in zunaj družine in šole; šele potem so se mogli spustiti v boj s hudimi nasprotniki šolstva in učiteljstva. In vi jim sedaj na njih prvaku tako povračujete. Vaš Narobe-Balaam vas ne reši, če boste tako križali načrte svojih najdelavnejših tovarišev; vaše kosti ostanejo v puščavi. —t.

Vestnik.

Dunaj 2. listopada. Včeraj je bilo v Katarininih dvoranah impozantno zborovanje avstrijskega učiteljstva, katerega se je vdeležilo nad 3000 učiteljev. Zastopani so bili učitelji vseh avstrijskih kronovin izimši Istro, Tirolsko in Bukovino, kar je dokaz sijajnega gmotnega stanja učiteljstva teh blaženih dežel. Zborovanje je otvoril predsednik nemške učiteljske zveze, Katschinka, ki je zlasti srčno pozdravil zastopnike slovenske, češke in poljske učiteljske zveze. Navzočniki so te zastopnike hrupno pozdravljali. Potem je izborna, velezanimivo in temeljito poročal o gmotnem stanju avstrijskega učiteljstva gosp.

Schreiter iz Graslice. Njegov referat so večkrat pretrgali viharni medklici. O istem predmetu je kot nekako nadaljevanje govoril dunajski učitelj Jordan, iz katerega govora je bilo povzeti, kako žalostno se godi dunajškemu učiteljstvu pod Luegerjevo vlado, ki naj bi z onimi 10 000 gld., katere je plačalo mesto za banket včeraj zvečer, rajši rešil gladu suplente. Za njim je govoril učitelj Gangl iz Ljubljane kot zastopnik „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“, potem nadučitelj Tuček v imenu češkega učiteljstva in učitelj Salich v imenu češke-sleške učiteljske zveze. Govorili so tudi državni poslanci prof. Bendel, Heeger, Wrabetz, Iro in dr. Roser. V imenu poljskega učiteljstva je govoril učitelj Mayer, v imenu moravskih učiteljev nadučitelj Slamnik. Ko je še govoril učitelj Saitz ter spodbujal vse avstrijsko učiteljstvo k vztrajnemu nadaljnjemu delovanju, je prebral Schreiter resolucijo, ki zahteva, da se izpremeni § 55, točka I. drž. šol. zakona z dne 14. vel. travna 1869 v tem smislu, da bodo prejemki učiteljstva enaki prejemkom državnih uradnikov zadnjih štirih plačilnih razredov in da mora država 33% prispevati k stroškom, ki jih imajo dežele za šolstvo. Resolucija je bila sprejeta enoglasno in to z nepopisnim, viharnim navdušenjem. Ko je prečital Katschinka došle mnogobrojne brzojavne pozdrave, je zaključil zborovanje. — Toka, ki veje med avstrijskim učiteljstvom, ni mogoče več zamoriti!

Dunaj, 2. listopada. Shoda avstrijskega učiteljstva so se vdeležili tudi poslanci dr. Nietzsche, dr. Stöhr in dr. Menger. Pri voditelju naučnega ministrstva, Hartlu, je bila danes deputacija, katero je vodil predsednik shoda, Katschinka. Češko nemško učiteljsko zvezo je zastopal ravnatelj Rudolf iz Liberc, češko učiteljsko zvezo nadučitelj Tuček iz Stjahlave, poljsko učiteljsko zvezo nadučitelj Mayer iz Nov. Sonča v Galiciji in zvezo slovenskega učiteljstva učitelj Engelbert Gangl. Katschinka je v svojem nagovoru razložil namen shoda. Sklepi včerajšnjega shoda govore jasno in glasno, kaj hočemo učitelji. Trideset let se avstrijsko učiteljstvo zaman bori proti § 55. drž. šol. zakona. Sedaj prosi avstrijsko učiteljstvo, naj poprime vlada sama inicijativo v državnem zboru ter naroči deželni zborom, da izpremene § 55. drž. zakona v smislu včeraj sprejetih resolucij. Učiteljstvo ve dobro, da dežele ne zmorejo večjih bremen, zato pa naj pomaga učiteljstvu država. Vodja naučnega ministrstva Hartl je odgovoril, da se je že včeraj informiral o sklepih shoda, da pa misli, da bo sedanja državnozborska večina teško ustregla učiteljstvu, ker se je bati, da se bodo posamezni deželni zbori čutili prizadete v svoji avtonomiji. On pa bode podpiral težnje učiteljstva, ker vse stranke in najmerodajnejše osebe so edine v tem, da treba za učiteljstvo nekaj storiti. Glavno je, da se sanirajo deželne finance in sicer ne toliko z novimi dohodki kakor z državnim prispevanjem. Hartl je dejal, da bode storil, kar je mogoče, in avstrijsko učiteljstvo naj bode prepričano, da se zgodi v polni meri vse, kar se da doseči. Deputacija je odšla z vtiskom, da ima Hartl jasne pojme o stanju učiteljstva in njegovih najpravičnejših zahtevah. — Obširnejše poročilo o tem shodu priobčimo prihodnjich.

† **Dr. Janko Pajk**, c. kr. profesor in slovenski pisatelj, je umrl dne 7. t. m. v Ljubljani. N. v m. p.!

Učiteljica na štirirazrednici, v lepem kraju ob železnici, želi menjati svojo službo z učiteljico na tri, oziroma štirirazrednici tudi blizo železnice. Več pove iz prijaznosti uredništvo.

Slavnemu učiteljstvu tolminskega okraja na znanje. Odbor „Učiteljskega društva“ je izpremenil svoj sklep ter zaradi stroškov določil zborovanje dan volitve učiteljskih zastopnikov v okrajni šolski svet 22. listopada t. l. Dnevni red se objavi svoječasno.

Za Tolminsko učiteljsko društvo:
V Tolminu, 29. vinotoka 1899.

Matiya Kenda,
tajnik.

Andrej Vrtovec,
predsednik.

Plače služabnikom pri državnih železnicah se zvišajo na ta način, da se razvrstijo uradniki v šest službe-

*) To pismo je pisal 22letni cerkovnik. Uredn.